

Rupelmonde in 1793 door H. Numan

Foto Rijksdienst v. d. Monumentenzorg

De Heerenhofstede 'Rupelmonde'

door de eeuwen heen

Rupelmonde is de naam van een klein stadje in het Vlaamse land, gelegen vlak onder Antwerpen, waar de rivier de Rupel in de Schelde vloeit. Het is de geboortestad van Gerard de Cremer, beter bekend als Gerardus Mercator, 1512-1594, de wereldberoemde aardrijkskundige, sympathiserend met de ideeën van de Reformatie.

Volgelingen van Menno Simons, voorlopers van de tegenwoordige Doopsgezinden, vestigden hun buitenhuizen na het midden van de 17e eeuw in het gedeelte langs de Vecht, tussen Breukelen en Loenen, dat rond 1700 de naam 'Mennistenhemel' kreeg. Het waren rijke kooplieden uit Zuid-Nederland (nu België), die wegens hun geloof daar vervolgd werden door de inquisitie en in het eind van de 16e eeuw naar het Noorden vluchtten. Hun buitens kenmerkten zich door betrekkelijke eenvoud doch de tuinen werden steeds weelderiger met het verstrijken van de 17e eeuw.

Dit Vechtgedeelte moet men aan beide oeverzijden gaan bekijken. Komend vanuit Breukelen langs de Straatweg, toen nog een kleiweg, heeft men een mooi gezicht op de huizen 'Vechtvlief', 'Over-Holland', 'Sterreschans' en 'Rupelmonde'.

Rupelmonde, gelegen in een bosachtig parklandschap, heeft over de Vecht het gezicht op het Zandpad, in 1628 als jaagpad aangelegd langs de oostelijke kant van de rivier. Het ligt in een flauwe bocht, waardoor men, vanuit het huis, de Vecht ziet blinken, zich buigend door weiden en bossages.

*O Rupelmonde! O Vecht-Kleinood!
Hier wenscht mijn geest te spelemeien,
Gij zijt, hoe klein, in luister groot,
Door de overdekte wandelreien van keurig groen.*

Het huis

Rupelmonde of Rypermonde zoals het eerder werd geschreven, was destijds, in verhouding tot de grootte van andere landhuizen, klein. Op de plaatjes van vroeger lijkt het meer een kaaspakhuis in rode baksteen dan op een lustverblijf. Alleen de fraai geschorene loofgang van groen, de 'berceau', geeft een indruk van de voornaamheid van die dagen. De boomgaard was met in- en uitheemse vruchtbomen bezet en beroemd om de veelsoortigheid aan kruiden en zijn kassen met druiven.

*Hier wordt uw Heer, die 't buitenleven
Bemint, bevrijd van last en leed,
Steeds stof tot nieuwe vreugd gegeven
Met zijn geliefde Margareet.*

Dit type buitenhuis aan de Vecht kan het best aangeduid worden als het 'stadshuisbuiten'. In de aktes wordt het genoemd de 'Heerenhofstede' in tegenstelling tot de

'boerenhofstede', waarin het boerenbedrijf werd uitgeoefend. De stadswoning had sinds de Middeleeuwen een smalle trapgevel. Bij het oude Rupelmonde werd een poging gedaan, volgens dit type woonhuis een buitenhuis te bouwen.

De onbelangrijke zijgevels met weinig ramen vertonen sterk de sporen van de ligging van het nagevolgde voorbeeld in straatverband. Het terrein was breed genoeg om breder te bouwen dan in de stad. Toch was de façade aan de rivier slechts twee vensters breed en drie, zeer lage, verdiepingen hoog. Aan de zijkant was de ingang in een uitbouw gelegen. De sobere driehoek van het zadeldak sloot de gevel af. Enkele vergelijkbare gevels treffen we aan in Amsterdam bij de pakhuizen 'De Appel' aan de Brouwersgracht 182 en 'De Eendracht' aan het Singel 518, beide uit de eerste helft 17e eeuw.

Ruimer van opzet werd Rupelmonde na de verbouwing in 1768 door de toenmalige eigenaar Jacob Berthon, echtgenoot van Benina Sophia Bols. Hij liet het oude huis grotendeels bestaan, zoals tijdens de recente restauratie werd bevestigd. Hij bouwde aan de Vechtzijde de centraal gelegen achthoekige koepelzaal, die in een $\frac{3}{8}$ uitbouw naar buiten steekt. Links en rechts werden twee kleinere kamers gebouwd. De hoge schuiframen met kleine roedenverdeling en de typische paarse ruitjes geven een prachtig licht in de vertrekken en belemmeren te onbescheiden blikken van buitenaf.

De 'nieuwbouw' aan de Vechtzijde heeft twee etages, evenals de uitbouw aan de straatzijde, waarin het middenrisaliet met de voordeur. Er werd geen rekening gehouden met de bestaande drie etages van het oude huis.

Op het dak van de uitbouw aan de Vechtzijde stond een torentje met aan vier kanten een klok. In 1860 is dit torentje verwijderd. De constructie binnenshuis en het klokkekastje zijn echter nog aanwezig.

Het hekwerk op het dak in Lodewijk XV-stijl sluit aan op het fronton met thans blanke alliantiewapens en twee liggende figuren, in geel geschilderde zandsteen, voorstellend Neptunus en Mercurius (Hermes), respectievelijk Goden van de zee en de koophandel. Op stijlkritische gronden kunnen deze beelden aan een Amsterdamse beeldhouwer worden toegeschreven.

De gevel aan de straatzijde onderging omstreeks 1796 enige wijzigingen toen waarschijnlijk de uitbouw met de ionische pilasters is aangebouwd. Rond 1930 zijn onder leiding van architect F. J. A. den Terc de oeil de boeuf-vensters aangebracht.

Het interieur

Door de aanbouw aan het oorspronkelijke drie verdiepingen tellende huis van een nieuwbouw met twee, ontstond een groot verschil in hoogte in de verschillende ruimten. Het trappenhuis is centraal gelegen en overbrugt op zeer logische wijze de aansluiting tussen de etages.

De bouwvorm is echter weinig door de veranderingen in Franse stijl beïnvloed en nog steeds terug te voeren tot het stadshuis-buiten zoals oorspronkelijk gebouwd. Het geheel is zeer goed en praktisch te bewonen. Geen van de ruimten is zelfs groot te noemen.

De vertrekken in de aanbouw van 1768 zijn op de begane grond circa 4.20 m hoog en op de etage circa 3.10 m.

De plafonds zijn met modieus stucwerk in Lodewijk XV-stijl versierd. De kamers zijn voorzien van veel betimmeringen.

In het oude huis zijn de kamers veel lager, ongeveer 2.40 m, met balken plafonds en zonder betimmeringen.

In de gang en het trappenhuis is veel en mooi geaderd wit marmer verwerkt. Ook hier zijn de plafonds rijk van stucwerk voorzien.

Zeer fraai is het stuc op de overloop tegen de gangwand van de tweede etage. Hierin is een uurwerk met wekkermechanisme en speelwerk opgenomen. Het uurwerk is van W. Jourdan, Londen.

Er is een dubbele zolder. Op de eerste zolder zijn nog enige vertrekken getimmerd, met bedsteden voor de bedienden van eertijds. De bovenzolder was oorspronkelijk een omloop rond een groot reservoir voor regenwater. Hierin werd het regenwater opgevangen, bewaard en door leidingen naar de vertrekken gevoerd. Dit systeem is vervangen, toen er elektriciteit kwam, door een ontijzeringsstoestel dat het uit de grond opgezogen water moest zuiveren. Hierdoor verviel de behoefte aan een ruimte voor wateropvang en kon de zolder worden doorgetrokken. Op de bovenzolder bevindt zich zoals gezegd de zware houtconstructie van de vroegere toren en het klokkekastje voor de gewichten van het uurwerk.

De tuin en bijgebouwen

In de tuin zijn naast het huis fundamenteën teruggevonden, vermoedelijk van de oorspronkelijk uitgebouwde ingangspartij van het oude huis.

Langs de Vecht, dicht bij de ommuurde moestuin, is de fundering blootgelegd van de koppel die aan het eind van de 'berceau' moet hebben gestaan.

Het park rond het huis staat vol bijzonder en zwaar geboomte. O.a. komen voor:

<i>Tilia euchlora</i>	.....— klimlinde
<i>Tilia tomentosa</i>	.....— zilverlinde
<i>Pterocarya fraxinifolia</i>	.....— gewone vleugelnoot
<i>Ailanthus altissima</i>	.....— hemelboom
<i>Fagus sylvatica</i>	.....— gewone beuk
<i>Fagus sylvatica christata</i>	.....— hanenkampbeuk
<i>Platanus hispanica</i>	.....— gewone plataan
<i>Acer saccharinum</i>	.....— zilveresdoorn
<i>Juglans nigra</i> L	.....— zwarte walnoot
<i>Quercus nigra</i> L	.....— zwarte eik
<i>Quercus rubra</i>	.....— Amerikaanse eik
<i>Quercus robur</i> L	.....— zomer eik
<i>Ginkgo biloba</i>	.....— busteboom of Japanse boom
<i>Fraxinus oxycarpa</i>	.....— es
<i>Aesculus hippocastanum</i>	.....— witte paardekastanje

In de moestuin komen veel bijzondere kruiden en fruitbomen uit oma's tijd voor,

zoals de Gieser Wildeman-peer, de zigeuner-appel, lei-peren, pruimen, perziken, vijgen, bessen.

In de nog te restaureren muurkassen groeien druiven.

Een gevelsteen in het nieuwere muurgedeelte rond de moestuin heeft als opschrift: 'De eerste steen is gelegd door H. J. en C. J. Doude van Troostwijk 17/1/1868'. Naast het huis staat een leuk speelhuusje van omstreeks 1850.

Van de beide bouwhuizen is de voormalige orangerie — nu Rio Verde geheten — in 1959 bijzonder ingrijpend veranderd. De oorspronkelijk rieten kap is door een pannendak vervangen. Het andere, dicht bij het huis gelegen, koetshuis met tuinmanswoning is in 1978 geheel gerestaureerd. De koetsenstalling, nu garage, kreeg er twee ingangspartijen bij.

De overtuin aan de westzijde van de Rijksstraatweg, welke in de loop der eeuwen nogal eens is uitgebreid en ingekrompen, is in 1942 met de eigenaren van 'Sterreschans' tegen de huidige moestuin geruild. In het kader van een ruilverkaveling.

In de Vecht lagen drie botenhuisen, waarvan de restanten nog in het water te zien zijn. Het laatste schuithuis is in 1976 wegens bouwvalligheid boven water gesloopt.

De restauratie van 1976/1978

Het huis zelf was constructief in goede staat, maar erg verwaarloosd, vooral binnenshuis. De betengeling was nagenoeg overal vergaan, plafonds waren ernstig gescheurd, het houtwerk verveloos. De schoorsteenmantels waren stuk of verwijderd. De gevels zijn hersteld en waar nodig gevoegd. Luiken zijn weer aangebracht. Ook de kap- en gootconstructie vroeg om het nodige herstel, terwijl al het zinkwerk moest worden vernieuwd. De gevels en kap zijn geïsoleerd.

In een relatief kort tijdsbestek heeft het huis in- en uitwendig een renovatie ondergaan. Misschien is hier het woord rehabilitatie meer op zijn plaats.

Alle leidingen van elektra, water, afvoeren, c.v. e.d. zijn vervangen, uitgebreid en aan hedendaagse eisen aangepast. Echter zodanig dat het monumentale karakter geen schade is aangedaan. De betimmeringen, plafonds en wanden zijn gerestaureerd. In het 'nieuwe' gedeelte uit 1768 zijn de wanden met molton bekleed en vervolgens bespannen.

Op de plaatsen waar de oorspronkelijke wandschilderingen vermoedelijk hebben gezeten zijn — door een gelukkig toeval ontdekt — schilderijen van Nicolas Coypel (1690-1734) in de betimmering van de parterrezijkamers aangebracht. De voorstellingen stellen mythologische figuren voor o.a. Bacchus, Flora en Zephyr, Venus en Actaeon, Narcissus, Jupiter en Europa, Amphitrite, Polyphemus en Almacis, Neptuneus en Amphitrite.

Deze schilderijen komen uit de Sedelmeyer Gallery. Ze zijn in 1897 in Parijs geveild na het uitbranden van het museum waarin zij oorspronkelijk hingen.

In de Vecht-zijkamers zijn twee Regence marmeren haarden gerestaureerd. In de

keuken is een hangschouw Lodewijk XV, afkomstig van het Buiten 'Waterland' te Velsen, aangebracht.

Op de nieuw gemetselde schoorstenen zijn nieuwe koperen kappen geplaatst, welke, bij gebrek aan gegevens over de oorspronkelijke details, gekopieerd zijn van het huis 'Nieuwerhoek' te Loenen.

De 20e eeuwse stalen voordeuren zijn door passender houten deuren vervangen.

Het huis is weer als nieuw. Of anders gezegd in zijn oude luister herschapen. Rupelmonde zal de 21e eeuw wel halen.

De bewoners

Interessante gegevens, zoals het bouwjaar en de bouwheer, zijn nog niet achterhaald. Het oudste gedeelte van het huis dateert waarschijnlijk van rond 1650.

Van Ghesel(en) (geboortedatum-overlijden onbekend) Eigenaar: van ? tot circa 1710 (ged.)

Van de tot nu toe gevonden koopakten is er één van 12-9-1710, waaruit blijkt dat Jan de Wolff een stuk land koopt in de Hondertsche polder van Anthony van Gheselen. Wie Anthony van Gheselen was, is nog niet met zekerheid te achterhalen. Op 'De nieuwe kaart van Mijnden en de Loosdrechten' van Weduwe Nicolaas Visscher staat bij Rupelmonde geschreven: 'Rypermonde of te van Gesel'. * Deze kaart dateert van 1710 (in 1709 stierf Visscher en zijn weduwe zette de zaak nog een jaar door).

Jean de Wolff (± 1681-1735) Eigenaar: ± 1710-1720

Jean de Wolff was een achter-achterneef van Joost van den Vondel.

Joost van den Vondel (17.11.1587-5.2.1679), was in Keulen geboren uit ouders, die uit Antwerpen waren gevlucht. Hij huwde met Maria de Wolff (1586-1635). Zijn zuster Clementia van den Vondel (1586-1641) trouwde in 1607 met Maria's broer Hans de Wolff († 1614/ 1616), ook wel Hans de Wolff van Keulen genoemd. Hij dreef in de Warmoesstraat 'in de vergulde Wolff' een zijdehandel. Uit dit laatste huwelijk werd onder meer Hans de Wolff junior geboren (1613-1670), die in 1643 trouwde met Cornelia Blok en na haar overlijden in 1649 met Agnes Block (1629-1704) (Vijverhof). Uit het huwelijk met Cornelia werd Pieter de Wolff (1646-1691) geboren. Die trouwde eerst met zijn nicht Clementia v.d. Vecht, welke kinderloos overleed, en vervolgens in 1677 met Suzanna van Hoek. Zij kregen twee zoons, Pieter de Wolff junior en Jean de Wolff.

Uit de akte van scheiding en deling (25.4.1701) van de nalatenschap van de ouders van Jean de Wolff blijkt dat deze nog minderjarig is en onder voogdij staat van zijn neef Anthonie Bierens, zijn oom Christiaan van Hoek en zijn achterneef Adriaen van Hoek Jansz.

Jean de Wolff erft een voor die tijd groot vermogen van ongeveer f. 300.000,—.

Op 2 mei 1704 sluit hij bij notaris Dirck van der Groe een compagnonschap voor tien jaar met Willem Zwaan. Hieruit blijkt dat hij toen meerderjarig was.

---

* Namen werden in die tijd nogal eens verschillend geschreven. Terug te vinden is een Anthony van Ghesel, makelaar (± 1610-1690). Diens nichtje Joanna van Ghesel (1667-1742) trouwde met Geldolph Kick. Mogelijk was dit Ds Kick van Kickesteyn.

Op 20 juli 1709 werd voor dezelfde notaris een testament opgesteld tussen Jean de Wolff en mejuffrouw Margareta Verhammen. Kort daarvoor was hij dus getrouwd. Van 1719 dateert de tekening uit 'De Zegepraalende Vecht', waarin Rupelmonde wordt beschreven als behorend aan Jean de Wolff. In Amsterdam woonde Jean de Wolff eerst op de Keizersgracht bij de Huidenstraat en in 1734/35 op de Herengracht 476.

Hij stierf op 18 november 1735.

Hermanus Bols (± 1698-1752) Eigenaar: 1720-1752

Van 2 januari 1720 dateert een koopakte tussen Jean de Wolff en Hermanus Bols, inzake de aankoop door Bols van '4 morgen grond in het gerecht 't Hondert aan de Hobbelaan'. Dit is waarschijnlijk hetzelfde stuk grond, dat De Wolff op 12 september 1710 van Anthony van Gheselen kocht.

Hermanus Bols was de zoon van Lucas Bols, welke laatste op 30 oktober 1689 'Driehoven' te Loenen kocht van Dr. Abr. Blasius en sedertdien steeds stukken grond bijkocht o.a. op 27.12.1699 van J. Geritsen.

Toen Lucas Bols senior in 1719 overleed, erfde zijn zoon Pieter Bols 'Driehoven' en kocht Hermanus 'Rupelmonde'.

Op 31-8-1720 maakten Hermanus Bols en zijn eerste vrouw Geertruyd Elisabeth van der Helst hun testament. Meestal gebeurde dit direct na het huwelijk.

Op 23.10. werd er bij de Hobbelaan grond bijgekocht van de erven van Abr. van Dorssen, ongeveer 25 morgen waarvan 1½ morgen leenroerig was aan het huis 'Mijnden'. Van het zo ontstane bezit maakte de overtuin tot 1942 deel uit.

Op 30.10.1732 werd bovengenoemd testament uitgevoerd, omdat Elisabeth van der Helst was overleden en Hermanus wilde hertrouwen. De jonge Lucas was toen 10 jaar, Benina Sophia, één van zijn zusters, 12 jaar.

Op 11.11.1732 trouwde Hermanus met Cornelia de Villers. Zijn testament werd op 19.10.1750 opgemaakt. Hierin liet hij alles na aan zijn kinderen, doch gaf Lucas het recht om alle vaste eigendommen en gereedschappen over te nemen, mits hij binnen zes weken na het openen van het testament daartoe besloot.

Op 14 november 1752 kwam Hermanus Bols te overlijden. Op 2.12.1752 nam zijn vrouw een advocaat om de erfenis voor haar te regelen. 6.12.1752 aanvaardde Lucas Bols junior de erfenis en maakte van zijn voorkeursrecht gebruik.

De meestertimmerman Jan van Beusekom uit Breukelen kreeg op 16.1.1753 volmacht om bij Stadhouders en Leenmannen van de Leenhove van Nijenrode twee lenen over te schrijven, nl. Rupelmonde met ondergrond en drie morgen grond in de polder; en bij de Leenhove van Mijnden 1½ morgen grond en nog eens zeven morgen land, beide in de polder.

Vóór de erfenis kon worden geregeld kreeg de weduwe eerst het door haar bij het huwelijk ingebrachte terug. Dit werd op 17.1.1753 notarieel geregeld. Op 22.1.1753 kreeg de nog minderjarige Hendrika Cornelia Bols eerst haar erfdeel van moederszijde (E. van der Helst) toebedeeld.

Tezamen was dit ongeveer f 90.000,—!

Lucas Bols en zijn stiefmoeder hadden ondertussen een afspraak gemaakt dat de weduwe Bols-de Villers het huis Rupelmonde uit de erfenis terug kon kopen voor dezelfde prijs, waarvoor Lucas het uit de erfenis verkreeg.

Op 22.1.1753 werd dit bij de notaris Jan Ardinois vastgelegd.

In deze overeenkomst werd voor het eerst vermeld, dat bij de buitenplaats Rupelmonde een boerenwoning en landerijen behoorden, vanouds genaamd 'Scherpenhoff', alles tezamen groot 37 morgen. 'Scherpenhoff' was vermoedelijk de boerderij die op de plaats van het koetshuis en 'Rio Verde' heeft gestaan.

Dezelfde dag werd bij de notaris een taxatiebelofte tussen de erfgenamen vastgelegd. Op 19 februari 1753 was de lijst van bezittingen die H. Bols had nagelaten gereed. Totaal beslaat de omschrijving 91 handgeschreven pagina's.

Aardig is te vermelden dat onder de vaste goederen als eerste genoemd staat:

'Een Huys en Erve genaamd het Lootsje, staande en gelegen op de Roosegracht mitsgaders een Stal en deszelfs erf daarachter in de Roosestraat' met voorts een aantal belendende percelen.

Op Rupelmonde werden de roerende goederen getaxeerd, zoals:

een open phaetonswagen met rood leer gevoerd en twee gele trijpkussens f 50,—
een open chais voor één of twee paarden met rode trijpkussens ..... f 25,—
een klein open wagentje met blauwe trijp en een halve kap ..... f 140,—
Interessant is de volledige omschrijving van inventaris en voorraad van de stokerij in het Lootsje.

De 14e maart 1753 werd de erfenis verdeeld. De resterende nalatenschap was circa f 232.000,— groot. Hierin zat Rupelmonde met bijbehoren opgenomen voor f 20.500,—.

Lucas Bols erfde de zaak met de zakenpanden en verkocht aan zijn stiefmoeder, zoals beloofd, Rupelmonde op 5.5.1753, echter voor f 20.100,— en met f 1.345,— aan roerende zaken, waaronder:

Een piedestal met twee marmeren beelden, voorstellende Andromeda en Perseus voor f 300,—.

Deze zijn nog aanwezig en staan nu voor het huis aan weerszijden van de ingang.

Op 7.12.1760 overleed de weduwe Bols. Zij liet het huis na aan haar stiefdochter Benina Sophia en -schoonzoon, Jacob Berthon.

Jacob Berthon (± 1718-± 1800) Eigenaar: ± 1760-1796 was gehuwd met Benina Sophia Bols in 1740.

In 1746 op 19 oktober maakten Berthon en zijn vrouw hun testament. Benina overleed op 17.2.1785.

In 1754 kochten zij Heerengracht 248 en het pakhuis Heerengracht 265. Uit de erfenis van H. Bols verkregen zij Heerengracht 317.

In 1775 werd Heerengracht 248 verhuurd. Ze verhuisden naar no. 501, dat zij huurden en tot 1780 als pied-à-terre gebruikten. Ze woonden in die tijd in Zwammerdam. In 1780 werd Heerengracht 317 het hoofdhuus. In 1797 verkocht Berthon no. 248 en in 1800 no. 317.

Voordien, op 27.9.1796 werd 'Rupelmonde' verkocht. Niet in één stuk, maar in gedeelten; deels door veiling en anderdeels onderhands. Tien morgen grond, zich uitstrekkend van de Hobbelaan tot aan het voetpad naar Ter Aa, werden in opdracht

van Berthon door Hendrik Buch op 7 oktober geveild.

Het huis met de bijgebouwen was toen onderhands inclusief 24 morgen grond aan Stephanus de Clercq voor f 22.500,— verkocht. De kosten van transport, overdracht van leenrechten e.d. droegen de comparanten gelijkelijk.

Van drie morgen grond ontbreken de gegevens.

Stephanus de Clercq (1747-1819) (eigenaar: 1796-1818)

Was gehuwd met Maria Bosch en woonde aan de Heerengracht 94 (1752-1820)

Hij was makelaar in granen, Fa S & P. de Clercq.

Met de val van Napoleon was de mogelijkheid tot reizen beter geworden, nu niet langer heel Europa door krijgsvolk werd doorkruist. Voorlopig waren de reisplannen echter nog bescheiden: met twee rijtuigen (een chais en een z.h. 'halve kap') maakte men ritjes. Van Amsterdam of Rupelmonde gestart brengt men het in één dag niet verder dan Zeist.

Een lijst in het huisarchief met 'Tourtjes en Wandelingen van Rupelmonde' uit deze tijd vertelt ons nog iets van de manier waarop men zich daar heeft vermaakt. Het zijn vooral tochten per rijtuig, die zelfs tot Amerongen toe gingen en waarbij duidelijk de bezwaren van dergelijke ondernemingen blijken: straatwegen waren zeldzaam, zandwegen vrijwel altijd slecht te berijden en kleiwegen alleen goed als het niet te veel had geregend. Ook staat er vaak als waarschuwing bij: smalle weg. Gelukkig had men in de regel nogal keus uit rijtuigen, zodat die naar de wegen kon worden bepaald. Wandelingen staan er niet zo veel op de lijst. Wel enkele van een zekere duur, waaruit blijkt dat de sportiviteit te voet toch nog groter was dan men van de Vechtbewoners uit het eind van de achttiende eeuw zou verwachten. Soms ging de tocht dwars door het boerenland. Men liet zich door het landvolk in een bootje een plas overroeien om weer in de buurt van huis te komen.

Na 1815 ging het slecht in de handel. In 1818 ontstond er een crisis in het zakenleven en velen gingen failliet. Stephanus en zijn zoons behoorden tot de getroffensten, maar dank zij hulp o.a. van de familie Van Eeghen kon een faillissement worden voorkomen.

'Rupelmonde' moest echter worden verkocht. Dit gebeurde voor wat het huis betreft op 2.11.1818 aan J. H. Spaarenberg, wonende Heerestraat 82 te Loenen a/d Vecht en voor het merendeel van de grond aan Anthony H. van den Bergh van Lexmond, wonende Keizersgracht, bij de Vijzelgracht.

J. H. Spaarenberg Eigenaar: 2.11.1818-1.12.1818! van het huis + zes morgen grond

Anth. H. van den Bergh van Lexmond Eigenaar: 2.11.1818-? van 18 morgen grond In deze overdrachtsakte staat geschreven dat 1½ morgen overtuin en het gedeelte langs de Vecht leenroerig zijn geweest aan resp. 'Mijnden' en 'Nijenrode'. Rond het jaar 1800 zijn de nog bestaande leenrechten komen te vervallen.

Voorts wordt melding gemaakt van de eigenaarswisseling van 'Sterreschans', hetwelk in die tijd door de heer Dirk Hendrik Bosboom aan de heer Van Troostwijk werd verkocht.

De 18 morgen die de heer Van den Bergh van Lexmond kocht zijnde het onbeplante gedeelte, strekten van de dijk of nieuwe Straatweg — ook wel Heerenweg genaamd — tot achter aan de Hollandsche Wetering of Molenvliet, ten zuiden gedeeltelijk

belendend het beplante overstuk van de Hofstede 'Rupelmonde' en de Hobbelaan, ten westen de Hollandsche Wetering of Molenvliet, ten oosten het beplante overstuk van 'Rupelmonde' en de dijk, en ten noorden de gemeenelandssingel van de batterijen van Nieuwersluis en de heer Jan van Veeren.

J. H. Spaarenberg, metselaarsbaas, kocht het huis met bijgebouwen en ondergrond, groot circa zes morgen. De totale koopsom die beide kopers tezamen betaalden was f 24.000,—, t.w. de 18 morgen grond voor f 10.000,— en het huis c.s. voor f 14.000,—. Verkoper behield het recht tot 'vergoeding welke geobtineerd kon worden voor hetgeen van het voormelde verkochte afgegraven — en daardoor beschadigd — is bij gelegenheid van en tot het maken van de straatweg'.

Spaarenberg was niet erg lang eigenaar. Reeds op 7 november 1818 tekende zijn vrouw, Anna Maria van Manen, een volmacht dat het huis kon worden verkocht.

Gerard Johannes Beeldsnijder (eigenaar: 1.12.1818-1.5.1829)

G. J. Beeldsnijder was rentenier en woonde aan de Heerengracht bij de Vijzelstraat no. 52, thans Herengracht 529. Gevolmachtigd om in de transactie te bemiddelen was de makelaar Johannes Steenstrand, woonachtig aan de Amstel bij de Hoogsluis.

De koopsom werd f 15.200,—, zijnde f 1.200,— meer dan Spaarenberg aan De Clercq betaalde. Dit lijkt snel verdiend, maar gezien de kosten die met elke transactie gepaard gingen lijkt het twijfelachtig of Spaarenberg aan deze zaak iets heeft verdiend. Aardig te vermelden is dat blijkens de akte de lasten per jaar werden berekend over het gebouwde en ongebouwde eigendom en het aantal deuren en vensters.

Voorts bestond er reeds een personele belasting, in 1828 groot f 97,66½ en de verponding bedroeg toen f 141,33.

Van de koopsom plus kosten werd 4% geheven en over dat bedrag nog eens 10% plus 15% aan transactiekosten.

G. J. Beeldsnijder verbleef tien jaren op 'Rupelmonde' en verkocht het toen. Inmiddels was aan hem de titel van jonkheer verleend. Deze verkoop werd weer geregeld door makelaar Jacobus Johannes A. Steenstrand, wonende aan de Keizersgracht bij de Amstel.

De nieuwe koper was:

François Arnout Noël Simons (eigenaar: 1.5.1829-15.3.1832)

Hij was secretaris van het Amortisatie Syndicaat en woonde op de Oude Zijdsvoorburchwal bij de Grimburgwal no 2.

Het huis kon hij op 1.5.1829 betrekken, doch de moestuin kon hij reeds op 1.2.1829 in gebruik nemen.

De koopsom voor nog steeds hetzelfde huis met bijgebouwen en ondergrond bedroeg toen f 14.000,—.

De tijden waren slecht in de eerste helft van de 19e eeuw. De buitenplaatsen in verval. Vele werden gesloopt of stonden leeg te verkrotten.

Ook Fr. A. Noël Simons was reeds in 1832 gedwongen om de buitenplaats te verkopen.

Het huis met bijgebouwen en ondergrond werd overgedragen aan:

Klaas Cardinaal (eigenaar: 15.3.1832-29.8.1835)

Klaas Cardinaal had geen beroep en was gedomicilieerd aan de Oude Gracht bij de Smebrug te Utrecht.

Met deze akte krijgt 'Rupelmonde' een huisnummer. Dit wordt omschreven als 'gelegen bij het Fort te Nieuwersluis onder de Gemeente Loenen, gekoteerd nummer acht'.

De belending ten zuiden, 'Sterreschans', was eigendom van de heer Adriaan Paets van Troostwijk en die ten noorden, het Fort. Het overstuk strekte vanaf de Straatweg tot aan het land van Anthony Hendrik van den Bergh van Lexmond, de noordgrens grensde eveneens aan diens land, en ten zuiden grensde het aan de Hobbelaan.

De koopsom was f 11.500,—, alweer minder dan de verkrijgingsprijs.

Bepaald werd dat de tuinman en zijn huisgezin tot 1 mei aanstaande in de tuinmanswoning konden blijven. De oranjeboomen en potgewassen bleven eigendom van de verkoper. Verkopers echtgenote, Vrouwe Alida Petronella Boellaard, gaf in de akte volmacht aan haar man om het huis te verkopen. Getuigen waren Hendrik Goudt, bode en winkelier, en Pieter Philips, horlogerepareerder, beiden te Loenen. Domicilie werd gekozen in het logement van Gerrit van Caspel te Nieuwersluis (De Kampioen).

Zoals gezegd de tijden waren en bleven slecht. 'Rupelmonde' moest weer worden verkocht. Ditmaal werd een openbare veiling op 29 augustus 1835 aangekondigd, ten overstaan van de notarissen Johannes Sanderson te Loenen en Cornelis Maurits van Eelde te Vreeland.

Koper in veiling werd Jan Twisk Corneliszoon, makelaar te Amsterdam aan de Reguliersgracht, welke voor f 11.700,— inclusief enige roerende zaken, het buiten kocht voor zijn cliënt, de heer

Nicolaas Jan Pook van Baggen (1798-1857) (eigenaar: 29.8.1835-31.10.1846)

Koopman te Amsterdam aan de Heerengracht — thans no. 603 — tussen de Utrechtsestraat en de Binnen Amstel.

Oorspronkelijk kwam hij uit Haarlem.

De veilingakte levert een aantal interessante gegevens op. Allereerst wordt hier het kadastrale perceel vermeld, zijnde sectie C, nummers 131 t/m 139 en 222 t/m 228. De lasten bedroegen over het jaar 1835, voor de onbebouwde vier bunders, vierentwintig roeden en vijfennegentig ellen f 26,88 en voor het gebouwde deel f 78,72. De molenlasten bedroegen f 12,26 en de zeedijklasten f 2,15. Totaal f 120,01 per jaar. Verkoper bedong dat hij tot de 1e november op het huis mocht blijven wonen en de opbrengst van de moestuin kon nuttigen, terwijl de tuinman — Jan Bierman — tot 1 mei 1836 in de tuinmanswoning mocht blijven met behoud van zijn werk en loon ad f 6,— per week. Voorts moest koper gedogen dat in het huis vóór 1 november een publieke verkoping van de roerende goederen zou worden gehouden.

In de verkoop was begrepen, het spelende uurwerk op de bovenverdieping (thans nog aanwezig!), tuingereedschappen en andere goederen voor f 500,—, volgens specificatie.

De kosten op de verkoop waren 10% zonder de kosten van de eventuele 'purge'. Het 'trekgeld' was f 50,—. Het opbod was f 10.000,—. In afslag werd op f 1.200,— gemijnd, terwijl daarboven nog f 500,— voor roerende zaken was verschuldigd.

De veiling vond plaats in het logement van mejuffrouw de Weduwe Evert van Beusekom te Loenen (Raadhuis van Cronenburgh).

Op de specificatie van roerende zaken komen o.m. voor:

een hond met hok, dronkbak en ketting	f 2,00
2 voetangels en klemmen	f 6,00
24 zonneschermen	f 50,00

8 tuinbanken	f 16,00
2 lantarens aan het huis	f 5,00

Getuigen waren eerdergenoemde Hendrik Goudt en Jan van der Sijs, veldwachter te Loenen.

In oktober 1846 werd het huis met toebehoren alweer verkocht, ditmaal onderhands aan:

Gerhart van Santbergen (eigenaar: 31.10.1846-31.8.1848)

woonachtig aan de Keizersgracht, tussen de Brouwersgracht en de Heerenstraat, no. 368 te Amsterdam, die f 15.000,— betaalde voor het huis met vier bunders, 24 roeden en 95 ellen grond, toen kadastraal bekend sectie C no. 131 t/m 139, 228, 410 en 412 t/m 415 (dus vernummerd).

Ook deze G. van Santbergen bleef heel kort eigenaar. Hij liet het huis openbaar veilen in het Heerenlogement aan de Grimburgwal no. 2538 t.o.v. notaris Eduart Baak te Amsterdam.

De lasten bedroegen in 1848:

f 115,62 voor ongebouwd en gebouwd
f 2,17 voor Zeedijkslasten
f 13,20 voor Molengeld
f 1,40 voor recognitie aan Nijenrode

f 132,39 totaal per jaar,

een geringe verhoging t.o.v. 1835 (toen f 120,01).

Tevens werd een dubbel kerkgestoelte met kussens in de Hervormde Kerk in veiling gebracht.

Koper in de veiling was makelaar en meester metselaar Barend Langerhuizen van het Singel bij de Oude Spiegelstraat.

Hij kocht in opbod voor f 13.000,— en nadat men daarboven nog f 10.000,— vroeg, in afslag voor f 50,—, zodat de totale prijs f 13.050,— werd. De bank werd in tweede inzet voor f 325,— aan Jonkheer Pieter Clifford verkocht.

De makelaar verklaarde dat hij optreedt voor:

Hendrik Jacob Doude van Troostwijk (Eigenaar: 31/8/1848-18/9/1849).

Deze Doude van Troostwijk woonde op de Heerengracht tussen de Vijzelstraat en de Reguliersgracht, thans no. 504, hetwelk hij in 1840 tezamen met het pakhuis Het Spook aan de Keizersgracht, voor f 30.200,— van de weduwe Maria Cornelia gravin van Wassenaar kocht.

Hendrik Jacob was een zoon van Paets van Troostwijk, welke laatste was getrouwd met een meisje Doude, waarna Hendrik Jacob de naam Doude van Troostwijk aannam.

'Rupelmonde' werd verhuurd en vervolgens verkocht, na ruim één jaar in zijn bezit te zijn geweest. De koop werd in tweeën gesloten, nl. de overtuin enerzijds en het huis met ondergrond langs de Vecht anderzijds.

Doude van Troostwijk heeft zijn prijs — ondanks één jaar wachten op een koper — toch goed weten te maken. Op 14 oktober 1848 liet hij alle plantenkassen, banken, e.d. openbaar veilen. De hele moestuin wordt als het ware uitverkocht. Opbrengst in veiling f 2.395,50.

De nieuwe koper werd:

Adolph Stanislaus Schultze (eigenaar 1849-1851)

een gewezen majoor van het Oost-Indische leger.

Hij kocht de overtuin, sectie C 131 t/m 139, zijnde drie bunders, 24 roeden en 70 ellen voor f 5.500,— en het huis met ondergrond voor f 8.000,—, tezamen dus f 13.500,—. In de koopovereenkomsten staat dat verkoper, Doude van Troostwijk, een voorkeursrecht tot terugkoop bedong. Indien hij daarvan gebruik maakte zou de prijs door onafhankelijke schatters worden vastgesteld.

De majoor heeft niet lang plezier van zijn bezit gehad. Reeds op 26 augustus 1851 verkocht hij de overtuin — contractueel verplicht — aan Hendrik Jacob Doude van Troostwijk.

De overeengekomen prijs bedroeg f 4.750,— voor de nog steeds drie bunders, 24 roeden en 70 ellen grote overtuin, maar 'Rupelmonde' zelf werd verkocht aan

Jan Pieter Christiaan Baron van Reede tot Ter A en Aastein (eigenaar 1851-1871)
buiten beroep, wonende te Ruwiel, gehuwd met Agathe Gillot.

Huis en ondergrond, totaal één bunder vijftieng el, werden verkocht voor f 9.500,—. Als gevolmachtigde voor de Baronesse trad H. J. Doude van Troostwijk op.

De Majoor en Doude van Troostwijk deden geen slechte zaken.

Als men de stukken leest, had de Baronesse de 'broek' aan. Bijna alle bezittingen aan onroerend goed van de Baron werden door haar gekocht. Bij de boedelscheiding op 21 september 1871 na het overlijden van de Baron werd 'Rupelmonde' aan de weduwe toegewezen.

Het totale vermogen van de Baron bedroeg f 161.225,01⁵, maar de weduwe claimde een inbreng harerzijds van f 144.442,50 en de helft van de vermogenswinst tijdens het huwelijk groot f 8.391,25 $\frac{3}{4}$. Voor de vier minderjarige kinderen bleef er maar weinig over.

'Rupelmonde' werd op f 9.500,— (exclusief overtuin) getaxeerd door een driemanschap, t.w.: de secretaris van de Gemeente Loenen, Jan Arent Voorthuis, de kandidaat-notaris, Evert van Beusekom Ernstzoon en Johannes de Heer, landbouwer te Baambrugge.

De oppervlakte werd toen uitgedrukt als één hectare tien aren en 25 centiareen.

In bezit van de Baronesse was ondermeer ook de hofstede 'Lix Boa' in de polder Mijnden.

Ondertussen had H. J. Doude van Troostwijk op 10 november 1848 een testament laten opmaken. Hierin legateerde hij een gedeelte van zijn bezit en belastte dit met vruchtgebruik t.g.v. zijn echtgenote Catherina Henriëtta Steger.

Hij had toen nog één dochter in leven, te weten Cornelia Antoinetta, gehuwd met Johannes Jacobus Cornelis Biesman Simons; zij hadden een zoon.

Voorts had hij een kleindochter, Petronella Antoinetta Donker Curtius, de dochter van Boudewijn Donker Curtius en diens inmiddels overleden vrouw, Catherina Maria Adriana Doude van Troostwijk.

In dit testament legateerde H. J. Doude van Troostwijk voorts aan zijn kleinzoon Willem Isaac van Beusekom zijn schilderijen en tekeningen en vijf achtste van het met vruchtgebruik belaste beschikbare gedeelte van zijn bezit.

Op 25 november 1859 is hij overleden.

W. I. van Beusekom erfde op 27.1.1860 de overtuin van 'Rupelmonde', alsmede een belangrijk bezit aan overig onroerend goed. Door de aanleg van het Merwedekanaal, later het Amsterdam-Rijnkanaal, is de overtuin verkleind en afgesneden van de

boerderijen aan de andere kant van het kanaal.

In 1863 liet hij zijn naam veranderen in W. I. Doude van Troostwijk (deel 73 volgno. 17 Burg. Stand Loenen).

Op 1.12.1871 verkocht de Baronesse 'Rupelmonde' aan:

Willem Isaac Doude van Troostwijk (eigenaar 1871-1911)

Op 30 april 1911 overleed Willem Isaac. Zijn laatste testament dateert van 3 december 1898.

Hij had gedurende zijn leven niet stilgezeten. Onder meer was hij lid van de Provinciale Staten te Utrecht en burgemeester van Loenen, Loenersloot en Ruwiel. Een aanzienlijk vermogen, merendeels onroerend goed, werd verdeeld onder de vijf erfgenamen, allen kinderen uit het huwelijk met Sara Louise Luzac.

In zijn bezit waren o.m. 'Sterreschans' met overtuin, 'Rupelmonde' met overtuin, 'Rio Verde', de Boerenhofsteden 'Sterreschans' (vanouds het Tolhuis), 'Het Hondert', 'De Engh', 'Boschzicht', 'Clarenburgh', het huis 'De warme Hand' en de Heerenhofstede voorheen 'Hunthum', alles tezamen ruim 300 hectare.

Lodewijk Willem Doude van Troostwijk kreeg het huis 'Rupelmonde' met aanhorigheden toegewezen, doch heeft dit met zijn zuster tegen ander bezit geruild, waardoor het in het bezit kwam van:

Wilhelmina Louise Doude van Troostwijk (eigenaar: 1911-1939),

die gehuwd was met mr Unico Hendrik van Notten, secretaris van de Lekdijk benedendams en IJsel dam. Zij woonden op Huize 'Ter Wege' te Huis ter Heide, Gemeente Zeist. 'Sterreschans', testamentair aan haar toegewezen, ruilde zij met haar broer Mr Dr Willem Isaac Doude van Troostwijk. Circa 5000 m² moestuin, welke bij 'Sterreschans' hoorde, werd toen afgesplitst en bij 'Rupelmonde' gevoegd.

'Rupelmonde' is van 1893 tot 1913 verhuurd geweest aan de Vechtschilder Nico Bastert. In 1914 dreigden alle buitenplaatsen tussen Nieuwersluis en Breukelen afgebroken te worden in verband met het schootsveld voor het fort. Doordat Nederland buiten de oorlog bleef is dit voornemen niet uitgevoerd.

Op 1 april 1939 is Wilhelmina Louise van Notten overleden. Zij woonde de laatste jaren op 'Rupelmonde' en liet het vruchtgebruik daarvan na aan haar onder curatele gestelde dochter en naamgenote. Inclusief 'Rio Verde' is het terrein dan één hectare, 52 aren en 15 centiaren groot, exclusief de moestuin.

Wilhelmina Louise van Notten (gebruiker: 1939-1975)

Omstreeks 1956 is het huis verhuurd aan B. de Geus van de Heuvel, oorspronkelijk aannemer doch na de oorlog collectioneur van schilderijen.

In 1976 is deze collectie van 386 schilderijen in de Amsterdamse Koepelkerk door Mak van Waay (Sotheby) geveild en bracht meer dan f 15.000.000,— op.

Na het overlijden van Wilhelmina Louise van Notten junior kwam het huis in bezit van haar neven en nicht, t.w.:

Jonkheer H. G. van Holthe tot Echten

Jonkvrouwe W. L. Meis, geboren van Holthe tot Echten

en Jonkheer U. H. van Holthe tot Echten.

Zij behielden het huis van 25.1.1975 tot 1.7.1976, toen het aan ondergetekende werd verkocht.

Ondanks de oorlogen van 1672 (Fransen), 1787 (Pruisen), 1914 en 1940 (Duitsers) en de vele opvolgende eigenaren en bewoners is het huis goed bewaard gebleven en een sieraad voor onze en komende generaties.

1 Amsterdamsche roede = 376 cm; 10 vierkante roede is 1 are
1 el = 69 cm
1 bunder = 10.000 m²
1 morgen = 0,8515584 bunder of 600 vierkante roeden, maar ook een stuk land dat op één morgen door een span ossen kan worden geploegd of door één man afgemaaid.

P.S.: ondergetekende verzoekt diegenen die over gegevens, prenten, foto's, kranteberichten e.d. beschikken m.b.t. 'Rupelmonde', met hem contact op te nemen.

J. H. Stefels
Rijksstraatweg 24
Nieuwersluis
Tel. (02943) 14 65.